

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/246/81/91

STANDARD ŻYCIA POLAKÓW W LIPCU

Komunikat z badań

Warszawa, sierpień 1991 rok

Opinie o materialnych warunkach życia są istotnym wskaźnikiem nastrojów społecznych. Jak wykazały wyniki lipcowego badania¹ wśród respondentów dominuje przekonanie, że ludziom żyje się źle² i że poziom życia stale się obniża, przy czym państwo troszczy się o najbiedniejszych w zbyt małym zakresie, choć jest to jego powinnością. Negatywnym ocenom obecnej sytuacji towarzyszy troska o przyszłość - coraz częściej występują obawy, że będzie jeszcze gorzej.

O pauperyzacji ludności jest przekonanych 76% badanych, tylko 7% uznało, że ogólny poziom życia ludzi wzrasta. Respondenci, którzy uznają obecną kondycję ekonomiczną społeczeństwa za złą, ponad trzykrotnie częściej dostrzegają obniżanie poziomu życia (81%) niż określają ją jako dobrą (23%) - tabela 1.

Tabela 1

w procentach

Czy materialne warunki życia ludzi ocenia Pan(i) jako:	Ogółem	Czy, Pana(i) zdaniem, ogólny poziom życia ludzi w Polsce:		
		wzrasta	nie zmienia się	obniża
Dobre	3	33	37	23
Ani dobre, ani złe	14	13	28	59
Złe	81	5	13	81
Ogółem	x	7	16	76

W ciągu roku występowały znaczne wahania w opiniach o materialnej

¹ "Aktualne problemy i wydarzenia (18)" - sondaż zrealizowany w dniach 12-14 lipca 1991 r. na 1000-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności kraju.

² Por. "Nastroje społeczne w lipcu '91" - komunikat CBOS, Warszawa, lipiec 1991 rok.

sytuacji ludności (tab. 2 - 4), jednak odnotowane ostatnio są najbardziej niekorzystne.

Tabela 2

w procentach

Ocena materialnych warunków życia społeczeństwa	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	1990 r.				1991 r.						
	VII	IX	X	XI	I	II	III	IV	V	VI	VII
Dobre	4	6	5	3	6	8	6	10	5	6	3
Ani dobre, ani złe	18	22	22	13	20	17	21	20	19	15	14
Złe	73	69	67	79	67	68	68	67	72	75	81
Trudno powiedzieć	4	3	6	4	6	6	5	3	4	4	2
Dezaprobatą "netto"	69	63	62	76	61	60	62	57	67	69	78

Tabela 3

w procentach

Opinie o zmianach poziomu życia	Wskazania respondentów według terminów badań:			
	V 90	XII 90	IV 91	VII 91
Wzrasta	9	12	15	7
Nie zmienia się	25	19	27	16
Obniża się	65	66	56	76
Trudno powiedzieć	2	3	2	1
Pesymizm "netto"	56	44	41	69

Tabela 4

w procentach

Prognoza materialnych warunków życia ludzi w ciągu dwóch lat	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	1990 r.				1991 r.						
	VII	IX	X	XI	I	II	III	IV	V	VI	VII
Poprawa	38	37	38	38	38	33	34	38	28	26	26
Bez zmian	14	17	17	18	15	17	18	19	25	23	23
Pogorszenie	31	30	27	20	26	33	29	26	32	38	38
Trudno powiedzieć	16	16	18	24	21	17	18	17	15	13	13
Optymizm "netto"	7	7	11	18	12	0	5	12	-4	-12	-12

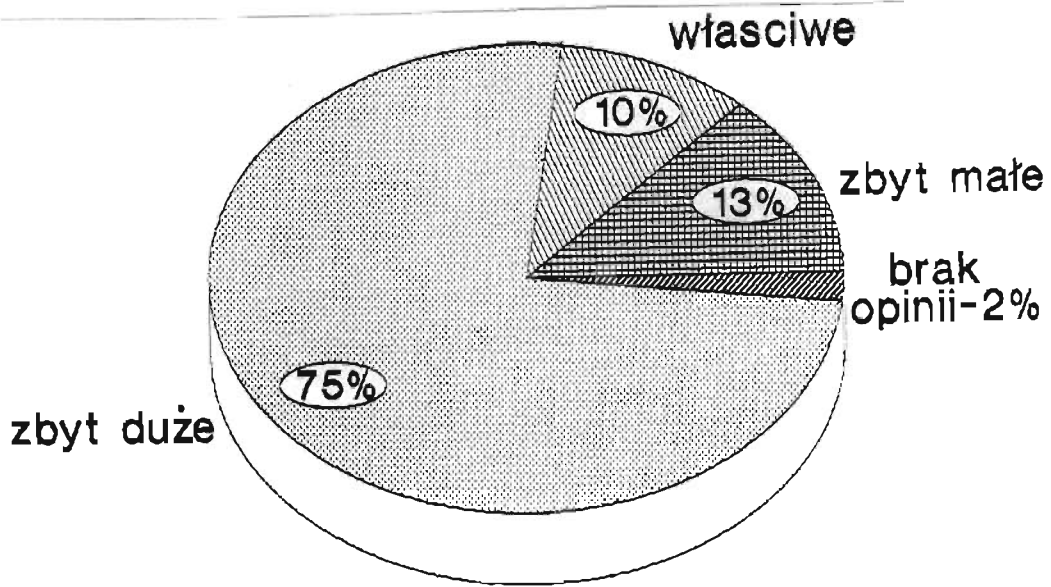
Tylko nieliczni określają sytuację materialną społeczeństwa jako dobrą, zdecydowana większość jako złą - dezaprobata "netto" (różnice między odsetkami odpowiedzi pozytywnych i negatywnych) ma więc wartość 78 punktów. W ocenie zmian zachodzących w ogólnym poziomie życia także zdecydowanie przeważa niezadowolenie (pesymizm "netto" - 69 punktów). W przypadku zaś prognoz na najbliższe dwa lata wskaźnik "netto" jest nadal niewykorzystany - badani częściej przewidują pogorszenie niż poprawę warunków życia (-12 punktów).

Powody niezadowolenia to przede wszystkim kłopoty finansowe. Porównanie lipcowych opinii, z danymi sprzed trzech miesięcy świadczy, że w przekonaniu badanych nastąpił znaczny wzrost kosztów utrzymania.

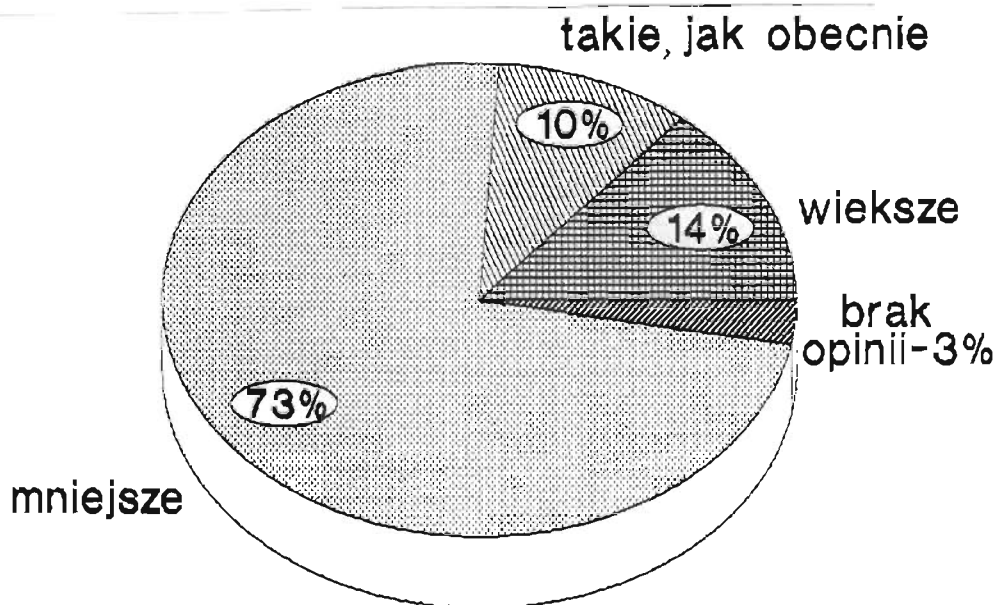
Aby utrzymać się na minimalnym poziomie (zaspokajając jedynie podstawowe potrzeby), potrzeba obecnie 1,3 mln zł, na średnim, z możliwością oszczędzania - 2 mln, a życie dostatnie, bez problemów finansowych - wymaga 3 mln³. W kwietniu kwoty te wyniosły: 780 tys. zł, 1,2 mln oraz 1,9 mln zł, a zatem nastąpił wzrost odpowiednio o 68, 63 i 55%. Jednocześnie przeciętne miesięczne wynagrodzenie wzrosło nieznacznie - w kwietniu 1,4 mln zł, w czerwcu 1,7 mln zł (dane GUS).

Trzy czwarte ankietowanych uważa, że różnice w dochodach ludzi w Polsce są zbyt duże, tylko jedna dziesiąta sądzi, że są właściwe, 13% - że zbyt małe (rys. 1). O tym, że różnice te powinny być mniejsze - jest przekonanych 73% badanych (głównie oczywiście ci uznający je za zbyt duże), 14% jest przeciwnego zdania - należy je zwiększyć, co dziesiąty respondent nie widzi potrzeby zmian (rys. 2).

³ Są to średnie wielkości dochodów, wyliczone z kwot podanych przez respondentów. Por. "Za ile można żyć dostatnio, a za ile biednie?" Komunikat z badań CBOS, Warszawa, lipiec 1991 r.

Rys. 1. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy obecne różnice w dochodach ludzi w Polsce są: zbyt małe, zbyt duże, czy właściwe?”

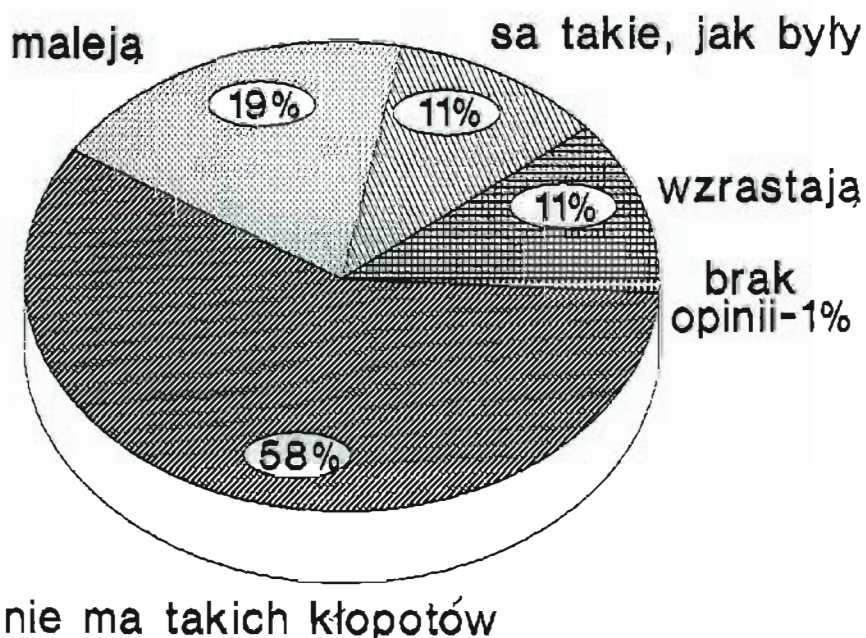
Rys. 2. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy, Pana(i) zdaniem, różnice w dochodach ludzi powinny być mniejsze, większe, czy takie, jak obecnie?”

Niedostatek pieniędzy jest tym bardziej frustrujący, że znacznie polepszyło się zaopatrzenie sklepów. Większość badanych uważa, że nie ma kłopotów związanych z codziennymi zakupami, co piąty - że są coraz mniejsze. Co dziesiąty respondent jest zdania, że nic się tu nie zmienia - kłopoty są takie, jak były; tyle samo osób jest przekonanych, że są coraz większe (tab. 5, rys. 3).

Tabela 5

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem kłopoty związane z codziennymi zakupami:	Wskazania respondentów wg terminów badań:				
	VI '90	XII '90	II '91	IV '91	VII '91
- wzrastają	17	13	16	6	11
- są takie, jak były	24	12	14	11	11
- maleją	40	36	21	32	19
- nie ma takich kłopotów	19	38	48	50	58

Rys. 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: "Czy Pana(i) zdaniem, kłopoty związane z codziennymi kłopotami: wzrastają, są takie jak były, czy też nie ma takich kłopotów?"

Państwo powinno troszczyć się o biednych - to przekonanie zdecydowanej większości (83%) respondentów. Przeciwnego zdania jest 17% badanych - każdy powinien sam troszczyć się o siebie (rozkład procentowy odpowiedzi w kwietniu br. był zbliżony - odpowiednio 84 i 14%).

Uzupełnieniem poglądów na temat materialnej kondycji społeczeństwa są opinie badanych o wpływie różnych czynników na kształtowanie życiowego standardu.

Tabela 6 zawiera dane w kolejności ustalonej według średniej oceny wpływu (z lipcowego pomiaru), przy czym przyjęto, że poziom najwyższy ("bardzo duży wpływ") ma wartość 100, a najniższy ("żaden") - 0.

Na pierwszym miejscu jest (podobnie jak w kwietniu) przedsiębiorczość, aktywność. Tylko nieliczni ankietowani sądzą, że jest to czynnik mający mały wpływ (lub nie mający żadnego) na to, jaki jest poziom życia ludzi. Pięć kolejnych czynników, o niewątpliwie różnym charakterze, ma średnie oceny o zbliżonych, wysokich wartościach. Są to: pochodzenie, zamożność rodziców; gospodarność; pracowitość; znajomości, układy; sytuacja rodzinna oraz zawód, rodzaj wykonywanej pracy.

W mniejszym stopniu o poziomie życia, zdaniem badanych, decydują: przypadek, los, szczęście; wykształcenie; miejsce zamieszkania. Ostatnie miejsce zajmuje: przynależność partyjna, związkowa.

W porównaniu z opiniami prezentowanymi w kwietniu wystąpiły niewielkie zmiany, przy czym średnie oceny wpływu pozostały na zbliżonym poziomie. Wyniki te ukazują, że w przekonaniu większości o materialnym powodzeniu, decydujemy nie tylko my sami swoją życiową aktywnością, ale i w dużym stopniu okoliczności zewnętrzne, niezależne od jednostki.

Tabela 6

Czynniki wpływające na poziom życia ludzi	Terminy badań	Ranga	Średnia ocena wpływu	Wskazania respondentów (w %) oceniających wpływ jako:				
				bardzo duży	duży	mały	bardzo mały	żaden
Przedsiębiorczość, aktywność	IV	1	82	40	50	6	1	1
	VII	1	82	38	54	5	1	1
Pochodzenie, za- możność rodziców	IV	3	76	35	47	10	3	4
	VII	2	79	38	48	9	2	3
Gospodarność, pracowitość	IV	2	78	36	47	11	2	2
	VII	3	77	31	51	12	3	2
Znajomości, układy	IV	4	76	34	45	13	4	3
	VII	4	76	31	49	13	3	3
Sytuacja rodzinna	IV	6	72	19	59	15	3	2
	VII	5	74	19	63	13	2	1
Zawód, rodzaj wykonywanej pracy	IV	5	74	21	61	11	3	3
	VII	6	74	22	58	14	3	2
Przypadek, los, szczęście	IV	8	60	15	36	27	13	8
	VII	7	61	13	41	29	11	5
Wykształcenie	IV	7	60	11	41	31	8	8
	VII	8	58	11	36	33	12	6
Miejsce zamieszkania	IV	9	54	9	38	25	10	16
	VII	9	57	11	39	25	10	13
Przynależność partyjna, związkowa	VI	10	38	6	20	23	15	32
	VII	10	40	8	19	26	18	28